

Türk Tıp Tarihi Arkivi

Cilt: 6. No. 19. 1942

HEKİM HACI PAŞAYI TALEBESİNDEN SİNAN PAŞANIN METHETMESİ

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER

İstanbul kütüphanelerinde çok değerli Türk Müelliflerinin el yazisiyle ve istinsah edilmiş müteaddid eserleri mevcuttur. Bu eserlerde bazan müellifleri hakkında mühim ve tercemei hal kitaplarına geçmemiş malûmata müsadif oluyoruz. Bunlar ancak bu eserlerin yalnız mazruflarile değil zarflerile yani muhteviyatından haric notlar tetkik olundukça meydana çıkıyor.

Anadolumuzun İbni Sina'sı denmeğe seza olan, Mısırdaki tıp ve ilim tahsilinden sonra Aydın oğlu Mehmed beyin daveti üzerine Birgi'ye gelen Konyalı Hacı Paşa (Hızır bin Ali) nin İstanbul kütüphanelerinde tamamen telif mahiyetinde Arabca bir çok eserleri vardır, ve bunların el yazisiyle nüshaları az değildir. Nitekim Topkapı sarayında Ahmed III kütüphanesinde 2070 Numarada Kitabüşşifa (شفاء الالام ودواء الالام) eseri Hacı paşamızın el yazisiyle olan nüshadır. İşte bu nüsha vefat tarihi olan 820 (1417) senesinden Saraya intikal edinceye kadar bir çok ellerde dolaşmıştır. Muhakkak ki hayatından beri gelen en eski nüshalardandır. İşte bu nüshanın başındaki boş sahifede talebesinden olduğu yazılan Sinan paşanın Hacı paşaya 3 beyitli bir methiyesi vardır. (şekil-1) Bunun başı veya sonu varını bilmiyoruz. Bu güne kadar başka bir sureti elimize geçmedi.

Tercemesini üsdadımız Profesör Şerefeddin Yaltkayadan reca ettik, bize bu suretle mealen terceme ettiler :

— Şifa kitabı ariflerin göğsünün şifasıdır (1):

Ondan fazilet erbabının mahrum kalması bir bedbahtlıktır.

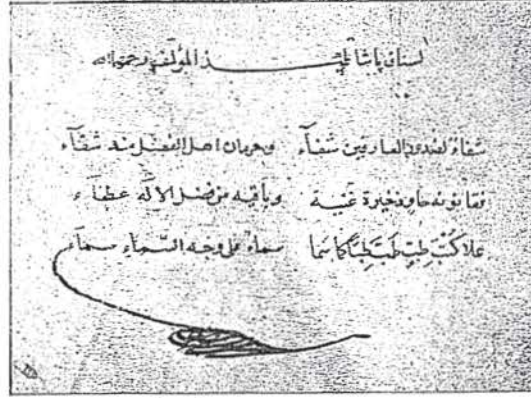
[1] Mısra'daki (لصدور) kelimesi (لصدر) olursa vezin dürüst olur.
(Mütercim notu)

İmdi onun kanunu (1) kimseye muhtaç olmamak (gunye) (1)
Azığı (zahire) (1) muhtevidir, (havi) (1).

Geri kalanları Allahın fazlu kereminden bir ata ve ihsandır.

Bunun kitapları diğer tıb kitaplarına tefevvuk ve teali eylemişdir.

Öyle yüksek eserler yazmıştır ki yükseklikde gök yüzünün üzerinde onlardan daha yüksek bir sema' olmuştur (2).

Şekil — 1

Bu satırlar ileride Hacı paşamızın bibliyografisine girecek değerdedir. Talebesinden Sinan paşanın mevcudiyetini ve onun Arabca şiir inşasındaki kudretini öğreniyoruz. Her halde tercemei haline girecek bir vasıkadır. Sinan paşa ulumu aklıyedemi ve yahud ulumu nakliyedemi talebesindedir, bunun şimdi tahkikine imkân bulamadık.

Hacı paşa bu satırlarından okunacağı veçhile cidden tevkire lâayık bir simadır. Onun şifa eseri, Kanun, Guna ve Müna, Zahirei harzemşahiye ve Elhavi eserleriyle bir sırada tutulmak istenmiş ve tam yerinde bir mukayese yapılabileceği tasavvur edilmiştir. Büyük hekimlerimiz hakkında bu kabil methiyeler az değildir.

[1] Burada İbni Sinanın kanunundan, İbni Sina üstadlarından Ebülhasenül Kameri'nin guna ve müna eserinden, Ebu İbrahim İsmail Cürcaninin Zahirei Harzemşahiyesinden ve bir de Ebubekir Razinin (Elhavi) nam büyük eserinden de sanatı kelâmiye olarak zikrolunmak murad olunmuştur, ve bu kelimelerin lugavi manalarından istifade olunmuştur. Bunların geçmiş asırların en mühim klasik eserlerinden olduğu cümlece malûmdur. (Dr.A.S.Ü.)

[2] 3 üncü beyitden mana çıkarmak için zorlanmak lâzım gelir, Binaen aleyh zorla mana çıkarmak istenilirse şu olur diyerek muhterem mütercim kudreti ilmiyelerinin ölçüsünde bir tevazu göstermek istemişlerdir.